

HƯỚNG TỚI PHÁT TRIỂN HỆ THỐNG BẢO HIỂM XÃ HỘI LINH HOẠT, ĐA TẦNG, HIỆN ĐẠI VÀ HỘI NHẬP QUỐC TẾ

PHẠM TRƯỜNG GIANG (*)

Tóm tắt: Phát triển hệ thống bảo hiểm xã hội linh hoạt, đa tầng, hiện đại và hội nhập quốc tế là một trong những mục tiêu chính đã được Đảng và Nhà nước ta xác định trong quá trình cải cách chính sách bảo hiểm xã hội. Trong giai đoạn vừa qua, Bộ Nội vụ đã chủ trì, phối hợp với các bộ, ngành có liên quan xây dựng, trình cấp có thẩm quyền hoàn thiện chính sách để nhằm phát triển hệ thống bảo hiểm xã hội linh hoạt, đa tầng, hiện đại và hội nhập quốc tế theo đúng quan điểm, định hướng đã đặt ra.

Từ khóa: Bảo hiểm xã hội; đa tầng, hiện đại; linh hoạt; Nghị quyết số 28-NQ/TW.

Abstract: Developing a flexible, multi-tiered, modern and internationally integrated social insurance system is among the key objectives set by the Party and the State in the process of social insurance policy reform. In recent years, the Ministry of Home Affairs has taken the lead, in coordination with relevant ministries and agencies, in formulating and submitting policies for approval to develop a social insurance system that is flexible, multi-tiered, modern and internationally integrated, in line with the established perspectives and orientations.

Keywords: social insurance; flexible, multi-tiered, modern; Resolution No. 28-NQ/TW.

Ngày nhận bài: 10/10/2025 Ngày biên tập: 06/11/2025 Ngày duyệt đăng: 19/11/2025

Phát triển hệ thống bảo hiểm xã hội linh hoạt, đa tầng, hiện đại và hội nhập quốc tế là một trong những mục tiêu chính đã được Đảng và Nhà nước ta xác định tại Nghị quyết số 28-NQ/TW ngày 23/5/2018 của Ban Chấp hành Trung ương khóa XII về cải cách chính sách bảo hiểm xã hội (Nghị quyết số 28-NQ/TW) để hướng đến mục tiêu bảo hiểm xã hội (BHXH) toàn dân, để BHXH thực sự là một trụ cột chính của hệ thống an sinh xã hội. Trong thời gian vừa qua, triển khai thực hiện Nghị quyết số 28-NQ/TW, Bộ Nội vụ đã phối hợp với các bộ, ngành triển khai đồng bộ các giải pháp và đã đạt được một số mục tiêu quan trọng, cụ thể là:

Thứ nhất, hệ thống BHXH được xây dựng, phát triển theo hướng đa tầng, gia tăng sự liên

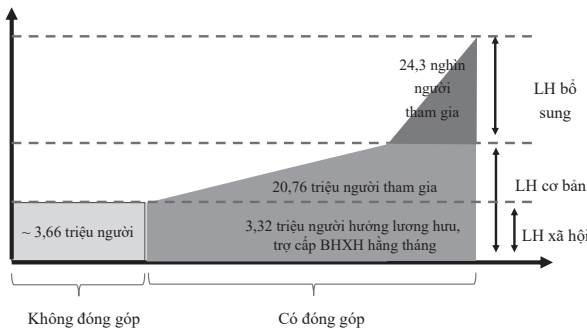
kết, hỗ trợ giữa các tầng nhằm nâng cao hiệu quả hệ thống đa tầng.

Ngày 29/6/2024, Quốc hội khóa XV đã thông qua Luật Bảo hiểm xã hội số 41/2024/QH15 (có hiệu lực từ ngày 01/7/2025), trong đó đã bổ sung trợ cấp hưu trí xã hội để hình thành hệ thống BHXH (hưu trí) đa tầng. Theo quy định của Luật BHXH năm 2024, hệ thống BHXH (hưu trí) đa tầng bao gồm 03 tầng: (1) Tầng trợ cấp hưu trí xã hội: do ngân sách nhà nước bảo đảm cho người cao tuổi là công dân Việt Nam không hưởng lương hưu hoặc trợ cấp BHXH hàng tháng và đủ điều kiện về tuổi⁽¹⁾; (2) Tầng BHXH cơ bản (bao gồm BHXH bắt buộc và BHXH tự nguyện), và (3) Tầng bảo hiểm hưu trí bổ sung: là loại hình bảo hiểm mang tính chất tự nguyện theo nguyên tắc thị trường nhằm bổ sung cho chế độ hưu trí trong BHXH bắt buộc, có cơ chế tạo lập quỹ từ đóng góp của người sử dụng lao động hoặc của người sử dụng lao động và người lao động.

(*) TS; Cục trưởng Cục Tiền lương và Bảo hiểm xã hội, Bộ Nội vụ

Để gia tăng sự liên kết, hỗ trợ giữa các tầng, Luật BHXH năm 2024 đã bổ sung chế độ đối với người lao động không đủ điều kiện hưởng lương hưu và chưa đủ tuổi hưởng trợ cấp hưu trí xã hội. Theo đó, công dân Việt Nam khi đến tuổi nghỉ hưu mà thời gian đóng BHXH không đủ điều kiện hưởng lương hưu và chưa đủ tuổi hưởng trợ cấp hưu trí xã hội thì có thể lựa chọn được hưởng trợ cấp hàng tháng được xác định theo thời gian và mức đóng BHXH của người lao động với nhiều quyền lợi gia tăng như: (i) trong thời gian hưởng trợ cấp hàng tháng thì được ngân sách nhà nước đóng bảo hiểm y tế; (ii) Mức trợ cấp hàng tháng được điều chỉnh khi Chính phủ điều chỉnh lương hưu; (iii) Trường hợp người đang hưởng trợ cấp hàng tháng chết thì thân nhân được hưởng trợ cấp một lần cho những tháng chưa nhận và được hưởng một lần trợ cấp mai táng nếu đủ điều kiện quy định.

Như vậy, với việc hình thành hệ thống BHXH (hưu trí) đa tầng đã tạo cơ hội cho nhiều người hơn được hưởng lương hưu, trợ cấp BHXH hàng tháng và trợ cấp hưu trí xã hội, từng bước mở rộng vững chắc diện bao phủ BHXH, hướng tới mục tiêu BHXH toàn dân.

Biểu đồ: Minh họa hệ thống BHXH (lương hưu) đa tầng

Thứ hai, hệ thống BHXH được thiết kế ngày càng linh hoạt hơn để phù hợp với khả năng và nhu cầu tham gia của người lao động và người dân, cụ thể:

- Chính sách BHXH được thiết kế với hai hình thức bắt buộc và tự nguyện nhằm tạo điều kiện cho mọi người lao động đều có cơ hội được tham gia và thụ hưởng BHXH. Với BHXH tự nguyện, người tham gia có thể lựa chọn: (1) mức thu nhập làm căn cứ đóng BHXH (mức thấp nhất bằng mức chuẩn hộ

nghèo ở khu vực nông thôn và mức cao nhất bằng 20 lần mức tham chiếu - mức lương cơ sở) tùy theo nhu cầu và khả năng của người lao động; (2) phương thức đóng linh hoạt (bao gồm các phương thức: hàng tháng, 03 tháng, 06 tháng, 12 tháng, một lần cho nhiều năm về sau, một lần số năm còn thiếu để đủ điều kiện hưởng lương hưu). Linh hoạt trong việc tham gia và thụ hưởng các chế độ BHXH, người tham gia có thể lựa chọn tham gia và thụ hưởng: (1) chế độ hưu trí và tử tuất; (2) bảo hiểm tai nạn lao động tự nguyện⁽²⁾. Đối với BHXH bắt buộc, quy định: (1) việc mở rộng đối tượng tham gia BHXH bắt buộc được thực hiện theo từng nhóm đối tượng, có lộ trình phù hợp với điều kiện phát triển kinh tế - xã hội và thay đổi quan hệ lao động; (2) trong một số trường hợp đối tượng tham gia, người lao động được lựa chọn mức tiền lương làm căn cứ đóng BHXH bắt buộc⁽³⁾, được tạm dừng đóng BHXH; (3) quy định phương thức đóng BHXH bắt buộc hàng tháng, 03 tháng hoặc 06 tháng một lần đối với người sử dụng lao động hoạt động trong lĩnh vực nông nghiệp, lâm nghiệp, ngư nghiệp, diêm nghiệp.

- Tạo điều kiện cho người lao động, người sử dụng lao động có thể lựa chọn tham gia đóng góp để người lao động có thêm khoản lương hưu ngoài mức lương hưu cơ bản, đảm bảo tốt hơn cuộc sống người lao động khi nghỉ hưu thông qua chế độ bảo hiểm hưu trí bổ sung.

- Ngoài ra, hệ thống BHXH còn hướng tới bảo vệ quyền thụ hưởng cho những người không có khả năng đóng góp BHXH, người đóng góp nhưng không đủ điều kiện hưởng lương hưu thông qua trợ cấp hưu trí xã hội và chế độ đối với người lao động không đủ điều kiện hưởng lương hưu và chưa đủ tuổi hưởng trợ cấp hưu trí xã hội.

Thứ ba, hệ thống BHXH từng bước được hoàn thiện phù hợp với xu hướng và thông lệ quốc tế, đáp ứng yêu cầu hội nhập quốc tế.

Cùng với việc hình thành hệ thống BHXH đa tầng hướng tới mục tiêu BHXH toàn dân, Luật BHXH năm 2024 đã sửa đổi, bổ sung nhiều quy định nhằm đảm bảo quyền tham gia và thụ hưởng BHXH đối với người lao động Việt Nam đi làm việc ở nước ngoài và người lao động nước ngoài vào làm việc tại Việt Nam; đồng thời đã bổ sung 01 điều quy định về hợp tác quốc tế về BHXH⁽⁴⁾, trong đó

thúc đẩy và tạo điều kiện thuận lợi cho việc đàm phán, ký kết Hiệp định song phương, đa phương về BHXH⁽⁵⁾.

Trong thời gian qua, Việt Nam đã đẩy mạnh việc đàm phán ký kết Hiệp định song phương về BHXH với các quốc gia. Ngày 14/12/2021, Chính phủ nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam và Chính phủ Đại Hàn dân quốc (Hàn Quốc) đã ký Hiệp định song phương về BHXH giữa Việt Nam và Hàn Quốc. Hiện nay, Việt Nam đang thực hiện việc đàm phán với Nhật Bản để ký kết Hiệp định song phương về BHXH và nhận được đề nghị đàm phán Hiệp định song phương về BHXH từ một số quốc gia khác.

Thứ tư, hệ thống BHXH từng bước được phát triển theo hướng hiện đại, phục vụ tốt hơn người dân và doanh nghiệp.

Nhà nước luôn quan tâm việc phát triển hệ thống tổ chức thực hiện BHXH chuyên nghiệp, hiện đại, minh bạch và hiệu quả thông qua việc ưu tiên đầu tư phát triển hạ tầng công nghệ thông tin đáp ứng yêu cầu chuyển đổi số, giao dịch điện tử và yêu cầu quản lý về BHXH. Chính phủ đã ban hành Nghị định số 166/2016/NĐ-CP ngày 24/12/2016 quy định về giao dịch điện tử trong lĩnh vực BHXH, bảo hiểm thất nghiệp và bảo hiểm y tế; Nghị định số 43/2021/NĐ-CP ngày 31/3/2021 quy định Cơ sở dữ liệu quốc gia về bảo hiểm. Triển khai thực hiện Luật BHXH số 41/2024/QH15 có hiệu lực thi hành từ ngày 01/7/2025, ngày 29/6/2025 Bộ Nội vụ đã trình Chính phủ ban hành Nghị định số 164/2025/NĐ-CP quy định về giao dịch điện tử trong lĩnh vực BHXH và Cơ sở dữ liệu quốc gia về bảo hiểm.

Trên cơ sở đó, hiện nay việc tổ chức thực hiện chính sách BHXH được thực hiện theo hướng đa dạng phương thức tiếp nhận hồ sơ và trả kết quả thủ tục hành chính, về cơ bản gần như các thủ tục hành chính về BHXH đều có thể được thực hiện trên môi trường mạng (internet); Thực hiện số hóa hồ sơ, giấy tờ thủ tục hành chính thuộc thẩm quyền giải quyết của cơ quan BHXH; Hoàn thành triển khai kết nối Kho quản lý dữ liệu điện tử của tổ chức, cá nhân trên Cổng Dịch vụ công của cơ quan BHXH với Kho quản lý dữ liệu điện tử của tổ chức, cá nhân trên Cổng Dịch vụ công quốc gia phục vụ giải quyết thủ tục hành chính, cung cấp dịch vụ công; Thực hiện chi trả các chế độ BHXH không dùng tiền mặt.

Như vậy, có thể khẳng định, sự thống nhất trong nhận thức và hành động từ Trung ương đến địa phương; sự phối hợp đồng bộ giữa các ngành, các cấp, đặc biệt là giữa cơ quan xây dựng chính sách và cơ quan tổ chức thực hiện, tính đến thời điểm hiện nay, về cơ bản hệ thống BHXH đã hình thành hệ thống BHXH (hưu trí) đa tầng, có tính linh hoạt, đa dạng, dần tiếp cận với các hệ thống BHXH hiện đại trên thế giới và từng bước hội nhập quốc tế, đảm bảo nguyên tắc đóng - hưởng, công bằng, bình đẳng, chia sẻ và bền vững theo đúng mục tiêu mà Đảng và Nhà nước ta đã đặt ra. Điều này không chỉ góp phần mở rộng diện bao phủ, bảo đảm quyền lợi cho người tham gia, mà còn nâng cao năng lực thích ứng và bền vững của hệ thống BHXH trong dài hạn. Tuy nhiên, để các chính sách BHXH đi vào cuộc sống một cách hiệu quả thì việc phát huy vai trò của người lao động, người sử dụng lao động và sự đồng thuận xã hội là điều kiện tiên quyết. Do đó, trong thời gian tới đề nghị các cơ quan, bộ, ngành, chính quyền địa phương các cấp tiếp tục quan tâm chỉ đạo, triển khai thực hiện hiệu quả Luật BHXH năm 2024 và các văn bản hướng dẫn, đặc biệt trong việc tuyên truyền, phổ biến quy định mới của pháp luật về BHXH./.

Ghi chú:

(1) Từ đủ 75 tuổi trở lên và từ đủ 70 tuổi đến dưới 75 tuổi đối với người thuộc hộ nghèo, hộ cận nghèo.

(2) Quy định tại Nghị định số 143/2024/NĐ-CP ngày 01/11/2024 của Chính phủ về *bảo hiểm tai nạn lao động theo hình thức tự nguyện đối với người lao động làm việc không theo hợp đồng lao động* (được thực hiện từ ngày 01/01/2025).

(3) Đối tượng tham gia là chủ hộ của hộ có đăng ký kinh doanh.

(4) Điều 8, Luật BHXH số 41/2024/QH15.

(5) Bổ sung quy định tính mức lương hưu hàng tháng của người lao động có thời gian đóng BHXH theo quy định của điều ước quốc tế mà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam là thành viên; quy định về thời gian đóng BHXH trong trường hợp điều ước quốc tế mà Việt Nam là thành viên có quy định khác.